

З досвіду роботи над темою:

**«Розвиток ініціативного мовлення учнів на основі
проблемної ситуації»**

Підготувала:

Марченко Жанна Леонідівна

вчитель англійської мови

(вища кваліфікаційна категорія,

звання – старший вчитель)

Метою навчання іноземній мові є розвиток творчого ініціативного мовлення учнів. У якості головного об'єкту навчання виступає мовленнєва діяльність. Основною проблемою у навчанні англійській мові є те, що учні, маючи гарні знання з предмету, не можуть використовувати їх в реальному житті. Виходячи з цього, головне завдання вчителя створити на уроці умови, за яких учень мав би нагальну потребу висловити свою думку, поділитися враженням, запропонувати власне розв'язання проблеми, розпитати про інформацію, якої не вистачає. Це має бути ситуація наближена до життя, за цієї умови учень зможе використати досвід, отриманий під час уроку, в житті. З метою розвитку творчого ініціативного мовлення перевага надається комунікативним і творчим вправам, рольовим іграм, діалогам на сучасні теми між учнями та вчителем, як домінуючій формі навчального спілкування.

Ініціативне мовлення починається тоді, коли перед учнем постає проблема нестачі інформації для вирішення життєвої ситуації, коли виникає потреба обговорити шляхи розв'язання проблеми. Вчитель на уроці має створювати такі ситуації, в яких активно починає функціонувати мозок учнів, включається в роботу попередній досвід, фантазія учнів. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови – це процес, направлений на мобілізацію вчителем інтелектуальних, морально-вольових та фізичних сил учнів, розвиток здібностей долати труднощі, активну самостійну роботу.

Основу проблемного навчання становить сукупність взаємопов'язаних методів та засобів, що забезпечують можливість творчої участі учнів в процесі засвоєння нових знань, формування творчого мислення та пізнавальних інтересів особистості.

Проблемне навчання – це система методів навчання, при якій учні отримують знання не шляхом заучування та запам'ятовування їх в готовому вигляді, а в результаті роботи мислення з вирішення проблем та проблемних задач, побудованих на змісті матеріалу, що вивчається. Проблемне навчання використовується вчителем як на стадії представлення нового матеріалу, так і на

стадії його закріплення, в процесі мовленнєвої практики на різних етапах навчання учнів.

При відборі сучасних методів навчання необхідно врахувати наступні критерії, відповідно до яких використані методи повинні:

- створювати атмосферу, в якій учень відчуває себе вільно і комфортно, стимулювати його інтереси, розвивати бажання практичного вживання іноземної мови;

- заохочувати учня в цілому, зачіпаючи його емоції, почуття, тощо;

- стимулювати його мовні, когнітивні і творчі здібності;

- активізувати учня, роблячи його головною діючою персоною в навчальному процесі, активно взаємодіючою з іншими учасниками цього процесу;

- створювати ситуації, в яких вчитель не є центральною фігурою, тобто, учень повинен усвідомити, що вивчення іноземної мови пов'язано з його особистістю і інтересами, а не з прийомами і засобами навчання, які використовує вчитель;

- навчити учня працювати над мовою самостійно на рівні його фізичних, інтелектуальних і емоційних можливостей – одночасно забезпечити диференціацію і індивідуалізацію навчального процесу;

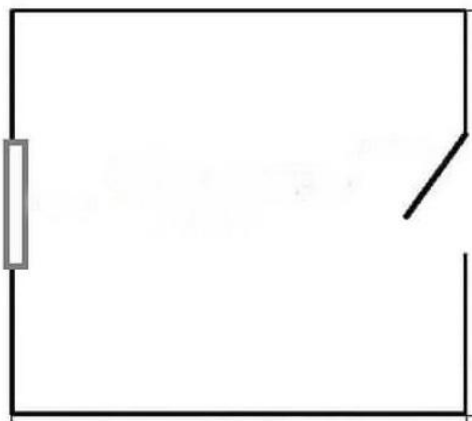
- передбачити різні види роботи в класі: індивідуальну, групову, колективну, в певній мірі, стимулюючи активність учнів, їх самостійність, творчість.

Ініціативна мовленнєва комунікація не з'являється сама собою. Безумовно, не лише для ініціативного мовлення, але й для того, щоб навчитися хоча б в примітивному вигляді висловлювати свої думки іноземною мовою, потрібно володіти мінімумом відповідних мовних засобів – лексики та граматичного матеріалу. В процесі формування та вдосконалення вмінь вільного, творчого висловлювання англійською мовою, учитель повинен поступово рухатися від процесів запам'ятовування і тренувань до використання творчого мислення

учнів, враховуючи їхні пізнавальні здібності відповідно до віку, бо ініціативне мовлення засноване на розмірковуванні учня та його емоціях, переживаннях.

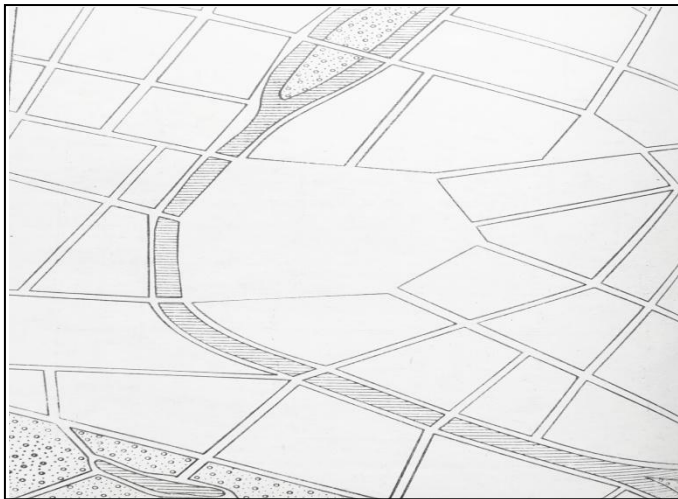
Усвідомлення вчителем необхідності включення ініціативної мовленнєвої комунікації до навчального процесу, пошук різних можливих шляхів активізації мовленнєвої діяльності учня, використання необхідного матеріалу, створення необхідних умов є актуальним на всіх етапах вивчення мови. Розробка прийомів стимулювання творчого ініціативного висловлювання є необхідною в процесі організації навчання іноземній мові.

Як один із стимулів розвитку мовлення учнів широко використовується наочність: зовнішня та внутрішня. Зовнішня наочність слабо сприяє використанню власного мислення учнів, а без цього не може бути творчого ініціативного мовлення. Одним з найбільш продуктивних засобів поєднання творчого мислення з розвитком ініціативного мовлення є використання внутрішньої наочності. Під внутрішньою наочністю розуміють не лише знання лінгвістичних форм утворення того чи іншого мовного явища, але й попередній досвід учня, його уявлення та домисли. Наприклад, порівняння кімнати на малюнку з власною кімнатою учня, або, ще краще, коли учень має змогу спроектувати кімнату та «розставити» меблі відповідно до свого смаку.

a) You have a new flat. This is your room, furnish it. Put your things in the room the way you want them to stand;

b) You have a new flat. This is the room where you will live with your sister (brother). Furnish it. Put your sister's (brother's) and your things the way both of you want them to be.

a) This is a plan of a new town. You are an architect. Put into the plan a park, a large department store, a bakery, a grocery, a market, a school, two cinemas, a club, and your own house.

b) Compare the new town with the place where you live.

Особливо актуальним є використання внутрішньої наочності для розвитку мислення, фантазії, творчого ініціативного мовлення, самостійного за формою та змістом. Мовний матеріал, яким учень оперує з власної потреби, запам'ятовується значно краще, ніж той, який запропонований вчителем. Перед учнем постає дуже важлива проблема для розмірковування – проблема вибору. Використання зовнішньої наочності передбачає роботу над мовним матеріалом, використання внутрішньої наочності сприяє розвитку власне мовлення, самостійного, творчого, ініціативного.

Наступним способом розвитку ініціативного мовлення є нерозгорнута ситуація. Нерозгорнута ситуація спонукає до широкого використання домислу, фантазії, заохочення учнів до мовленнєвої діяльності, яка відповідає інтересам, досвіду, мовленнєвим можливостям кожного з них, а відповідно відбувається індивідуальний підхід до розвитку мовлення учнів англійською мовою. Прикладом нерозгорнутої ситуації можуть бути такі висловлювання:

Тема: «Дозвілля»:

You and your friends were asked to leave the cinema after a member of staff accused you of throwing popcorn around. It was actually some young children sitting a few rows in front of you.

Тема: «Покупки»:

You were leaving a supermarket when the security alarm went off. The security guards were very aggressive and searched all your bags. After keeping you there for half an hour, they found there was a fault with the alarm.

Тема: «Моя сім'я та друзі»:

It's late and you've both missed the last bus home.

Можна зробити висновок, чим менше розгорнута ситуація, тим активніше працює мозок учня для вирішення мовленнєвого завдання.

Однак, малянок-схема є більш дієвим стимулом, який підштовхує учнів до фантазування, розвитку творчого мислення одночасно з розвитком ініціативного творчого мовлення. Часто учні не знають, з чого почати свою розповідь, така форма наочності дає основний напрямок висловлювання, при цьому не обмежуючи творчої мовленнєвої активності учнів.

Тема: «Сім'я»:

Two students met at music school in London. He was attracted to her. They fell in love and went out together. When they finished at music school, she went home to Australia. She didn't write him. Five years later, he went on holiday to Sydney. He went to a concert at Sydney Opera House – and she was one of the singers. After the concert

they went out to dinner together. He was madly in love with her. He proposed and they got married. They spent their honeymoon in Australia.

Малюнки з нерозгорнутою ситуацією також відіграють важливу роль в розвитку ініціативного мовлення на уроках англійської мови. Перед тим, як розпочати роботу, слід пояснити, що учні мають говорити не стільки про те, що зображено на малюнку, а ким може бути зображена на малюнку людина, що відбувалося до моменту, зображеного на малюнку, як будуть розгортатися події надалі і до чого вони призведуть. Потрібно пояснити учням, що вони можуть говорити про людей, які не зображені на малюнку, але можуть бути причетними до даної події.

Тема: «Освіта»:

Describe and speculate about this photo.

- Say what the photo shows.
- Speculate about the people and their feelings.
- Speculate about the situation just before and/or just after the photo was taken.

Якщо вчитель задасть учням домашнє завдання описати малюнок, то на уроці може навести приклад кількох зовсім різних за сюжетом історій, заснованих на одному й тому ж стрижневому моменті, зображеному на малюнку.

Тема: «Освіта»:

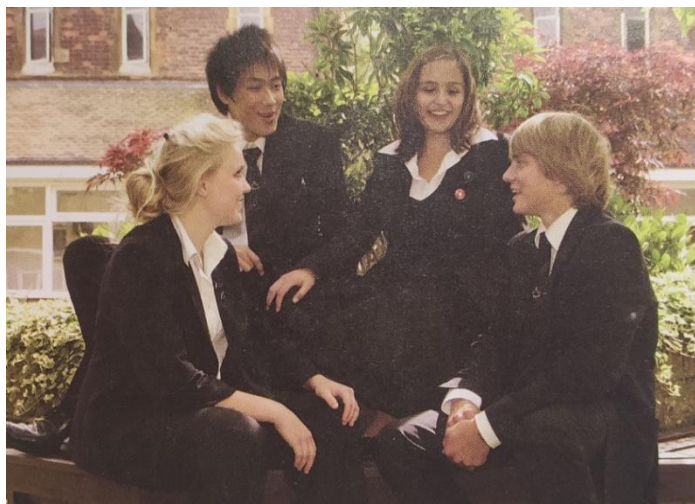

Describe and speculate about the photo.

Цей приклад буде спонукати до розвитку творчого мислення учнів, що є вкрай важливим для розвитку ініціативного іншомовного мовлення.

Учні можуть задавати питання вчителю під час створення нової ситуації з використанням наочності. Запитання вчителя не завжди стимулюють активне мовлення учнів. Учень може проявити мовленнєву ініціативу лише тоді, коли бере ситуацію під свій контроль, коли хоче отримати відповідь на проблему, яку містить його запитання. Лише тоді, коли вчитель віддає мовленнєву активність під керівництво учнів, можна досягти ініціативного творчого мовлення.

Тема: «Освіта в Великобританії»:

Possible students' questions?

- 1 Are schools free in the UK?
- 2 Are the school subjects the same as in Ukraine?
- 3 What's a typical day like?
- 4 At what age do students start/leave school?
- 5 Do kids wear a uniform?
- 6 Do schools have entrance exams?

За умови, що учні ставлять запитання вчителю за малюнком, і складається розповідь, учні відчують, що є результатом їхньої діяльності, що їхні запитання – важлива складова частина, без якої не було б результату. Навіть, якщо розповідь буде не дуже вдалою, вона все одно принесе учням задоволення, тому, що ця розповідь була складена за їх участі, під їхнім керівництвом. Відчуття задоволення від досягнення мети може стати дієвим стимулом до вивчення англійської мови.

Використання провокаційних запитань також стимулює спонтанне мовлення учнів. Провокаційне запитання - це таке запитання, коли запитують про факти, які завідомо протирічать відомим, можливим, об'єктивно існуючим. Головне завдання цього прийому стимулювати мовленнєву діяльність учня на захист істини, пояснення неочікуваного непорозуміння.

T.:- Yevhene, what were you doing near the Blockbuster cinema yesterday at 1 p.m.?

S.:- I wasn't there. I couldn't be there.

T.:- What do you mean, you weren't there when I saw you there?

S.:- I was at school at 1p.m..

Ss.:- He was at school with us. We were together.

T.:- What lesson were you having at 1 p.m. yesterday?

S.:- It was Physics.

T.:- By the way what is on at the Blockbuster cinema?

S.: -----

T.:- Is this film interesting? What is it about?

S.: -----

T.:- What were you doing at your Physics lesson?

S.:- We were writing a test.

T.:- Was it difficult?

S.:- No, our teacher asked us to revise necessary information.

T.:- What was the topic of your test?

S.:- It was electricity.

T.:- So, it wasn't you that I saw near the cinema yesterday. I might have been mistaken.

З метою розвитку ініціативного мовлення на основі проблемної ситуації вчитель має організовувати різні форми роботи в класі. Наприклад,

- Дискусії (широке обговорення якогось спірного питання для з'ясування різних точок зору).

Тема: «Навколишнє середовище»:

Discuss the question:

• What are the pros and cons of banning cars from main streets for one day a week?

Тема: «Люди»:

Discuss this saying about youth:

• Youth is the best time to be rich and the best time to be poor.

- Дидактичні та рольові ігри (практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку).

Тема: «Люди»:

Game. Think of a friend. Describe him/her to your partner. Give one clue at a time. Your partner must guess the person.

A He's in our class.

B It could be Tomas.

A He's shy.

B It can't be Tomas! It could be Danny.

A No. He speaks French at home.

B It must be Etienne

A That's right.

Тема: «Родина»

Roleplay 1

You are fifteen years old. It is eleven o'clock on a Saturday night and you are going into your house. You went out at seven o'clock with your friends to a youth club. You

usually go home about ten o'clock but tonight you are late. Why? Why didn't you phone your parents on your mobile?

Your mother/father speaks as you go in the door.

Roleplay 2

You are a parent. Your son/daughter wants to get a tattoo. You and your husband/wife don't want him/her to get a tattoo. It is breakfast time.

Your son/daughter raises the subject again.

- Метод проєктів (така організація самостійної діяльності учнів у межах ними ж обраної теми, що проводиться у два етапи: етап підготовки та етап висвітлення кінцевого результату цієї діяльності).

Тема «Харчування»:

A survey

1. Write three questions.

- What do you eat for snacks?
- How much fresh fruit and vegetables do you eat?
- How often do you eat sweets?

2. Ask other students your questions and write down their answers.

3. Write a report of your results, like this:

For my survey, I asked thirty-two students in my school questions about their eating habits. These are the results:

First, most students do not eat healthy snacks. Over ninety per cent eat things like cakes, crisps or sweets. Less than ten per cent eat healthy snacks, such as peanuts or fruit.

Secondly, only ten per cent of students eat two or more pieces of fruit per day. About fifty per cent of students only have two or three portions of fruit and vegetables per day.

4. Read each other's reports. Do any results surprise you? How well do the students eat?

Тема: «Школа»:

Your ideal school

1. Think about these things:

• location • day school or boarding school • school trips • boys, girls or mixed school
• number of students in a class • facilities • uniform or no uniform • school rules • after-school clubs

2. Plan your description. Make notes on these points:

- a) general description (location, type of school, uniform, rules, facilities);
- b) a typical school day (classes, lunch, breaks);
- c) after school (clubs, activities, trips, homework).

3. Write your description in three paragraphs.

My ideal school is near the sea. It's a day school for boys and girls. There isn't a uniform and there aren't any rules. The school has got a music studio, an Olympic-size swimming pool and a computer for every student.

4. Work in groups. Read each other's descriptions. Say what you like or dislike about your partners' ideal schools.

- Використання Інтернету (Інтернет природно вписується в життя учнів і є одним з найефективніших засобів, що допомагають значно урізноманітнити процес навчання) та інші.

Тема: «Засоби масової інформації»:

Work in groups. Compare traditional forms of advertising with those online, especially using social media. Do some research online and prepare a digital presentation. Then present it to your class.

Використання вправ, які стимулюють творчі висловлювання учнів дають наступні позитивні результати:

1. Значно підвищується мовленнєва активність учнів, так як розвиток іншомовного мовлення відбувається на основі ситуацій, складених самими учнями, з використанням інтересів та життєвого досвіду кожного з них.

2. До мовленнєвої діяльності залучаються всі, навіть слабкі в мовному відношенні учні, такі вправи дають учням можливість виявити мовленнєву

ініціативу відповідно до свого власного рівня володіння мовою, тобто відбувається індивідуальний підхід до кожного учня на уроці.

3. Оскільки підвищується зацікавленість учнів до висловлювання, підвищується мовленнєва активність, а також ступінь тренування та засвоєння структурного мовленнєвого матеріалу.

4. Більш повним та чітким стає запам'ятовування та засвоєння лексичного матеріалу.

5. Підвищується загальний розвиток розумової діяльності учнів, оскільки розвиток мовлення відбувається синхронно з розвитком домислу, фантазії кожного учня, а також у зв'язку з тим, що перед учнями постійно постає проблема, яку потрібно негайно вирішити, - проблема вибору, про що говорити і що про це сказати.

6. Розвиток мислення відбувається пропорційно об'єму творчих вправ, які вчитель використовує на уроках, регулярності їх використання, а також ступеню участі в них кожного учня.

(В роботі було використано матеріал підручників з англійської мови New Challenges 3, Focus 3, Focus 4)